

HARAKAT XAVFSIZLIGI XONASINI JIHOZLASH MASALASI

Yunusov Ibrohimjon Nishanovich

Fargona viloyati Quva tumani kasb-hunar maktabi

Maxsus fan o'qituvchisi.

Annotatsiya: Harakat xavfsizligi xonasini jihozlashda maktab jamoasi bevosita faol ishtirok etishi darkor. Bunda maktabning harakat xavfsizligi yo'riqchisi yetakchi shaxs hisoblanadi. Xonani jihozlash ishlariga otaliq tashkilotlar, ota-onalar, davlat yo'l harakati xavfsizligi xizmati xodimlari, yosh nazoratchilarni ham jalb qilish maqsadga muvofiqdir.

Kalit so'zlar: Harakat xavfsizligi xonasi, yo'l harakati xavfsizligi, ko'rgazmali qurollar, svetofor maketlar.

KIRISH

O'quvchilarga yo'l harakati xavfsizligi qoidalarini o'rgatishda ko'rgazmali qurollardan foydalanish muhim ahamiyatga ega. Shu maqsadda, har bir maktabda imkon qadar ko'rgazmali qurollar bilan jihozlangan alohida xona ajratish kerak. Yoki qo'shimcha ravishda boshlang'ich sinf xonalarini yo'l harakati qoidalariga oid kolrgazmali qurollar bilan jihozlash mumkin.

Harakat xavfsizligi xonasini jihozlashda maktab jamoasi bevosita faol ishtirok etishi darkor. Bunda maktabning harakat xavfsizligi yo'riqchisi yetakchi shaxs hisoblanadi. Xonani jihozlash ishlariga otaliq tashkilotlar, ota-onalar, davlat yo'l harakati xavfsizligi xizmati xodimlari, yosh nazoratchilarni ham jalb qilish maqsadga muvofiqdir.

Harakat xavfsizligi xonasiga o'rnatiladigan jihozlar hamda ularning tashqi ko'rinishi, estetik talablaiga javob berishi, mashg'ulotlarni, shuningdek, sinfdan tashqari tadbirlarni o'tkazishga ham dastak bo'lishi lozim. Yo'l harakati qoidalarini o'iganish uchun mo'ljallangan xonani "Svetofor xonasi" deb atash mumkin.

Xo'sh, "Svetofor xonasi" qanday bo'lishi kerak? Eng avvalo, xona eshigiga "Svetofor xonasi" degan yozuv va svetofor suratini ilib qo'yish kerak. Shundan so'ng xonani jihozlashga kirishiladi. Xonani qorong'i qilish uchun derazalaiga qora parda tutiladi.

Agar xona devoriga doska osilgan boisa, unda doska tepasiga yo'l tasviri tushirilgan rasm ilinadi. Doskaning bir chetiga quticha o'rnatilib, unga yo'l belgilari, yo'l harakati qoidalarini chizishda foydalanish uchun rangli bo'rlar solib qo'yiladi.

Boshqa fanlardan mashg'ulotlar o'tkazishda noqulayliklar yuzaga kelmasligi uchun, o'qituvchi stoli ustki qismi koktarilib, ochiladigan va yana o'z holiga keltiriladigan qilib yasaladi. Stol qopqog'ining pastki tomoniga yo'l, chorrahalar,

maktab atrofi aks etgan maket, yo'l belgilari, svetofor maketlari o'rnatilib, o'quvchilarga ko'cha va yo'llarda yurish qoidalari, maktabga olib keluvchi eng xavfsiz yo'llar ko'rsatib qo'yilgan plakatlar bo'lishi lozim. Mashg'ulot tugaganidan

keyin stolning ustki qismi yopilib, stol asli holiga keltiriladi, bunda namunalar stol qopqog'ining ichki tomoniga o'tadi.

Bunday stolni maktab yoxud otaliq tashkilot tayyorlashi mumkin. Stol tortmalari yoki sinfdagi shkaf tokchalarining birida transport harakatini tartibga solish vositalari, yo'l harakatini tartibga soluvchi, shuningdek, piyodalarning maketlari saqlanadi, agar maket magnitlangan yoki elektrlashtirilgan bo'lsa, o'quvchilarda o'zlashtirishga bo'lgan qiziqish yanada ko'proq bo'ladi.

O'quvchilarning yo'l harakati qoidalari va yo'l belgilari haqidagi o'zlashtirgan bilimlarini amaliy jihatdan mustahkamlashni maktabdagi yo'l harakati qoidalarini o'rgatish uchun maxsus jihozlangan avtomaydonchada o'tkazish maqsadga muvofiqdir. Maydonchani chiziqli belgilari oq yoki sariq bo'yoq bilan bir tekisda chiziladi. Shuningdek, maydonchaga yo'l belgilari hamda chorrahadagi svetofor maketlari yoki yo'l harakatini tartibga soluvchi nazoratchilar qo'yiladi.

Piyodalarning o'tish joylariga esa, piyodalar uchun mo'ljallangan svetofor maketlari qo'yilishi kerak. Zero, tavsiya etilayotgan yo'l belgilarini aks ettiruvchi maketlarni yuqori sinf o'quvchilari mehnat darslarida yoki to'garaklarda tayyorlashlari mumkin. Sinf devorlaridan biriga oynali peshtaxta o'rnatilib, unga yo'l harakati qoidalarini o'rgatishga oid adabiyotlar qo'yiladi.

Peshtaxtaga turli tavsiyalar, «Avtomobillar», «Shahartransporti», «Velosiped va mopedlar» kabi mavzudagi albomlarni qo'yish mumkin.

Yo'l harakati qoidalarini o'rganishga doir adabiyotlar, tavsiyalar, ishlanmalar, qo'llanmalar, plakatlar ro'yxati tuziladi. Shuningdek, maktabda yo'l harakati qoidalarini o'rgatishga doir mashg'ulotlar, tadbirlar, turli o'yin va suhbatlarning ishlanmalari ham shu yerda saqlanadi.

Mavzuga doir barcha kinofilm va diafilmlarning ro'yxati maxsus bir joyga osiladi, ularning qisqacha mazmuni esa daftarga yozib qo'yiladi. Yana plakatlarni kartonga yelimlab, maxsus javonda saqlash tavsiya etiladi.

«Svetofor xonasi»da svetoforning kichiklashtirilgan maketlari tokplami bo'lishi kerak. To'plamda transport va piyodalar harakatini tartibga soluvchi svetoforning turlari mavjud bo'ladi: uch tizimli, chap tomonida qo'shimcha tizim bilan to'rt tizimli, piyodalar harakatini tartibga soluvchi svetoforlar: Yuqori va pastki qismlari cho'ziq doira shaklida bo'lgan, to'g'ri to'rtburchakli svetoforning yuqori qismi qizil rangda, pastki qismi esa yashil rangda bo'ladi.

Bundan tashqari, transport va piyodalarning yurishiga ruxsat beruvchi, yo'lda ehtiyot bo'lishga chaqiruvchi, miltillovchi sariq chiroqli svetoforning maketi ham bo'lsa, ayni muddao.

QIZIL BAYROQCHALAR

Ko'pincha, bolalar o'rtasida sodir bo'layotgan baxtsiz hodisalarning oldini olishda muhim ahamiyatga ega bo'lgan qizil bayroqchalar haqida unutib qo'yamiz.

Bolalar guruhini yo'ldan o'tkazayotgan vaqtda, qizil bayroqchalar yordamida transport harakati to'xtatiladi.

Bolalar guruhini old va orqa tomondan kuzatib boruvchilar, guruhning chap tomonidan yurib, qizil bayroqchalarni ko'tarib borishlari kerak. Bolalar guruhi bunday bayroqchalarsiz yo'lga chiqishi mumkin emas.

Shuning uchun har bir sinfda qizil bayroqchalardan 10 — 20 ta bo'lishi va qulay joyda saqlanishi lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. M. Rixsiyev, Q. Karimova. Yo'l harakati qoidalari: 8-sinf o'quvchilari uchun o'quv qo'llanma / O'zbekiston Respublikasi xalq ta'limi vazirligi, O'zbekiston Respublikasi IIV yo'l harakati xavfsizligi bosh boshqarmasi «Avtohamroh» jurnali;— Toshkent: Yurist-media markazi, 2012.

2. Yo'llarimiz bexatar bo'lsin desangiz. O'quv qo'llanma. / T. Mullaboyev, F. Sodiqov. -T.: O'zbekiston, 2011.